

УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ ПРО НЕРОЗДІЛЕНЕ КОХАННЯ В ЗАПИСАХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ КОЛЕКЦІЇ П. Т. МАРКУШЕВСЬКОГО В ДЕРЖАРХІВІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті аналізуються пісні про нерозділене кохання на основі матеріалів Колекції П. Т. Маркушевського. Наводяться приклади пісень.

Ключові слова: *пісні про нерозділене кохання, символіка.*

Українські пісні про нерозділене кохання слід віднести до родинно – побутового циклу пісень. Найбільшу частину українських побутових пісень становлять пісні про кохання, в яких оспівано багатогранність людського життя та світ людських переживань. Конфлікт між бажаннями і можливостями закоханих, між їх внутрішнім особистим почуттям і зовнішніми умовами життя – основа драматизму більшості пісень про кохання.

Пісні про кохання відбили високі моральні якості молоді. Щирість, довір'я, взаємоповага, радість кохання, гіркота вимушеної розлуки, туга за коханою, зрада – основні мотиви, що відображають ці пісні. Головними персонажами пісень виступають хлопець і дівчина, а характер стосунків між ними, їхні почуття і переживання визначили зміст творів.

Найчастіше дівчина виступає, як центральний персонаж лірики кохання. У текстах пісень розкритті її почуття, відображена гармонія зовнішньої краси й сердечності та доброти. Пісенний образ дівчини завжди сповнений почуття гідності, і це надає йому надзвичайно оптимістичного освітлення навіть у найдраматичніших ситуаціях. Найповніше і найпоетичніше в піснях зображено дівчину, її щасливе та нещасливе кохання. Образ її постає з поетично ніжних

характеристик: вона «красна», «серденько», «вірная», «чорнобрива», у неї «брови, як шнурочок», «личко, як яблучко» [3, 6].

Подібно до образу дівчини змальовується й образ парубка – переважно з позиції ліричної героїні, через її ставлення до нього.

З особливою емоційною напругою відтворено в піснях нещасливе кохання. Лірика цього циклу налита то тугою за нерозділеним почуттям, то безнадією відхиленого кохання, розчаруванням і безнадійністю покинутої або зведеної дівчини, терпким і невтішним болем зради, відчаєм насильної розлуки, або вічною журбою за милим, скошеним смертю, війною. Зображується тут не стільки сама подія, а переживання, внутрішнє сприйняття її лірично-пісенним героєм.

Також в піснях про кохання постійно присутня природа, яка «переживає» в унісон з ліричними героями, міцно пов'язана з ними емоційно [2,15].

Наприклад, в образах голубів, їхньої ніжності й вірності втілена щира людська любов. Особливо часто переживання героїв проектується на природу, милий чи мила уподібнюються до небесних світил, рослин, квітів, птахів, чим досягається виразна рельєфність та емоційна заостреність зображення людської долі. Козак зіставляється з місяцем, орлом, соколом, а дівчина – з зіркою, сонцем, голубкою, ластівкою, горлицею, калиною, рожею, горіховим зерням.

Досліджуючи фонд П. Т. Маркушевського, слід відзначити, що серед пісень про нерозділене кохання найчастіше зустрічається твір «Цвіте терен» [2, с.11 –12 зв.]. У пісні змальовано переживання дівчини через зраду милого та побудована за принципом монологу героїні. Журливі інтонації, численні повтори надають пісні ліричності.

Сама назва символізує перешкоди, страждання. Дівчина полюбила того, хто напевно і не вартий її кохання, бо поїхав «іншої шукати». Пісня має характерні ознаки фольклору – повтори, звертання, риторичні питання, зменшувально-пестливі слова.

Так само, прикладом нерозділеного кохання виступає пісня «В кінці греблі шумлять верби», яка сужить відтворенням страждань дівчини за коханим козаком:

*«В кінці греблі шумлять верби,
Що я насадила...
Нема того козаченька,
Що я полюбила» [1, с.46-46 зв.]*

Однією з найпоказовіших пісень є «Світи, світи місяченьку», зображено страждання дівчини через те, що її залишив коханий заради іншої, висловлення проклять з приводу цього:

*«..Я до тебе більше не прийду,
нехай хтось інший йде,
Єсть у мене друга дівчина,
Вона на мене жде» [4, с.87-87 зв.]*

Пісня змальовує класичний «любовний трикутник» – дівчина кохає парубка, а той знаходить собі іншу. Дівчина нагадує про їхні щирі раніше стосунки, про те, що «й сухі дуби цвіли», а потім і «зелені пов'яли», як розлучились. Вона ладна пташкою стати, щоб прилетіти до милого на розмову, і картає тих, хто їх розлучив, натякаючи, що на чужому нещасті свого щастя не збудуєш.

Також відображає тягарь нерозділеного кохання пісня «Ой, не світи місяченьку, не світи нікому»:

*«..Світив місяць, світив ясний,
Та й зайшов за тини,
А я, бідна, гірко плачу:
Зрадив мене милий!» [5, с. 20-20 зв.]*

Сюжет нерозділеного зустрічається в піснях козацької тематики, як наприклад, «Гиля, гиля, сиві гуси» [3,8]:

*«Гиля, гиля, сірі гуси,
Не колотіть води.
Посватали люди дівку –
Плаче козак молодий» [3, с. 7-8 зв.]*

Тож на основі опрацьованого матеріалу можна побачити, що пісні данної тематики виділяються своєю емоційною глибиною та художньою красою. Важливу роль відіграє звертання до природи для відображення часових та просторових координат сюжетної ситуації. Персоніфікація природи та звертання до неї за допомогою чи за порятунком. Завдяки цьому, пісенність досягає винятково влучного відтворення найтонших відтінків людських настроїв, життєвих ситуацій та обставин.

Список використаної літератури та джерел

1. Державний архів Одеської області (Держархів Одеської області). – Ф. Р-8259. Колекція П. Т. Маркушевського. – Оп.1. – Спр.189
2. Держархів Одеської області. – Ф. Р-8259. – Оп. 1. – Спр. 198
3. Держархів Одеської області. – Ф. Р-8259. – Оп. 1. – Спр. 437
4. Держархів Одеської області. – Ф. Р-8259. – Оп. 1. – Спр. 442
5. Держархів Одеської області. – Ф. Р-8259. – Оп. 1. – Спр. 475
6. Рудницький А. Українська музика. Історично – критичний огляд. – Мюнхен, 1963. – 406 с.
7. Хмілевська О. Українські народні пісні. – К., 1967. – 736 с.
8. Фільц Б. Джерела музичної культури [України] // Дзвін. – 1990.

Tetiana Velychko

**UKRAINIAN SONGS ABOUT UNSHARED LOVE IN THE
RECORDS OF THE SECOND HALF XX CENTURIES (BASED
ON MATERIALS OF P. T. MARKUSHEVSKIY COLLECTION IN
NATIONAL ODESSA REGION ARCHIVE)**

In the article songs are analysed about unshared love on the basis of materials of Collection P. T. Markushevskiy. Examples of songs are made.

Key words: *songs about unshared love, symbolic.*